

**Een verkennend archeologisch
inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de
Niesakkerweg 3 te Nederweert (L)**

A.J. Wullink & M. Stiekema

ARC-Rapporten 2009-98

Geldermalsen
2009
ISSN 1574-6887

Colofon

Een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Niesakkerweg 3 te Nederweert (L)

ARC-Rapporten 2009-98
ARC-Projectcode 2009/309

Tekst
A.J. Wullink & M. Stiekema
Afbeeldingen
M. Stiekema
Redactie
A.J. Wullink

definitieve versie

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2009

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

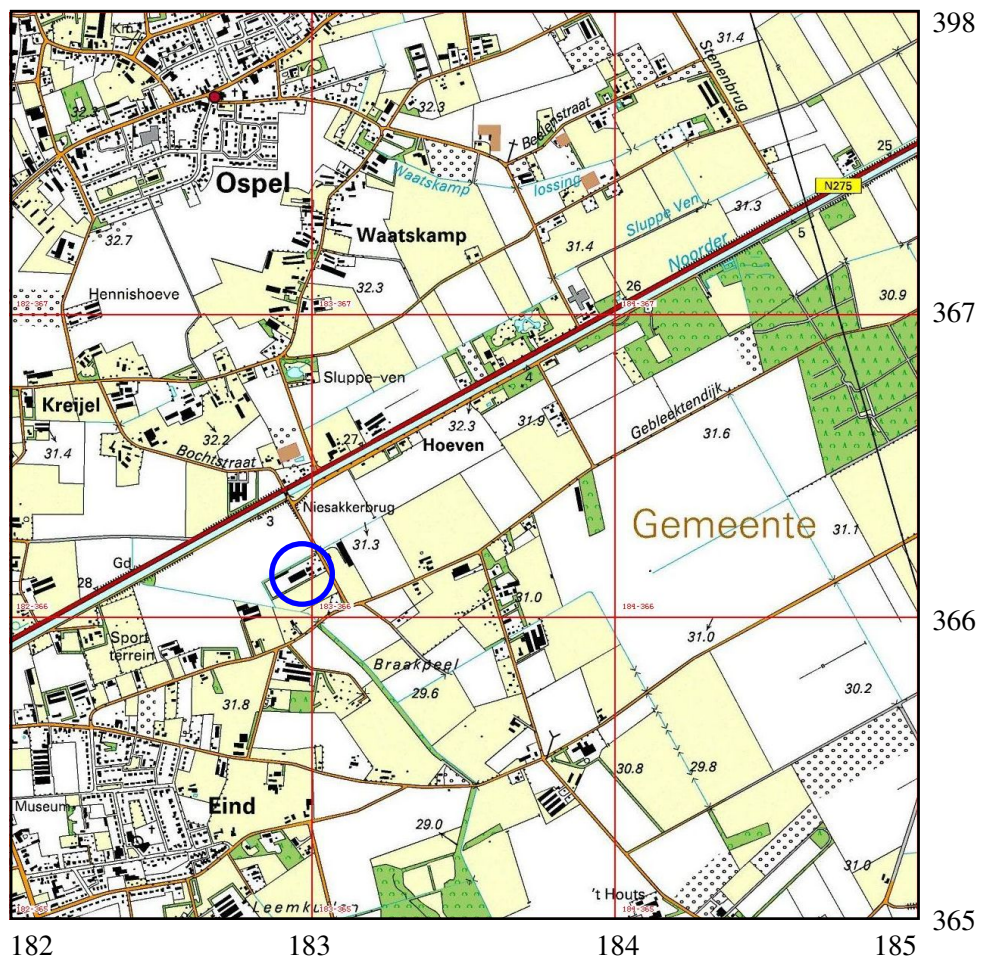
Projectnaam	Nederweert, Niesakkerweg 3
Projectcode	2009/309
CIS-code	35582
Projectleider	drs. A.J. Wullink
Contact	0345-620101, a.j.wullink@arcbv.nl
Oprachtgever	Econsultancy Swalmen, M. Stiekema
Contact	0475-504961, stiekema@econsultancy.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Nederweert, Mevr. M. Houtappels
Contact	0495-677258, m.houtappels@nederweert.nl
Toetsing	ArchAeO, drs. F.P. Kortlang
Contact	040-2519270, advies@archaeo.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Niesakkerweg 3
Plaats	Nederweert
Gemeente	Nederweert
Provincie	Limburg
Kaartblad	58A
RD-coördinaten	N: 182695/366172 O: 183002/366108 Z: 182902/366081 W: 182868/366130
Oppervlakte	Ca. 0,75 ha

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden
Geomorfologie	Dekzandruggen, al dan niet met oud bouwlanddek (3L5); dalvormige laagte, met veen (2R1)
Bodem	Veldpodzol, bestaande uit lemig fijn zand (Hn23, grondwatertrap V; Hoge zwarte enkeerdgronden, bestaande uit lemig fijn zand (zEZ23), grondwatertrap VI
Historische situatie	eerst akker en grasland, vervolgens drie wegen, vervolgens grasland, vervolgens agrarisch bedrijf, tegenwoordig deels agrarisch bedrijf, deels grasland
Archeologische verwachting	De onderzoekslocatie heeft volgens de IKAW een hoge archeologische verwachting. Er kunnen archeologische resten uit alle periodes vanaf het Laat-Paleolithicum worden verwacht.

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Econsultancy bv uit Swalmen heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd aan de Niesakkerweg 3 te Nederweert (afb. 1). Aanleiding tot dit onderzoek vormt de voorgenomen uitbreiding van de bestaande manege. Het plangebied is momenteel in gebruik als grasland, paardenrijbak en erf. In het plangebied zullen drie nieuwe stallen worden gerealiseerd. Het is niet bekend tot hoe diep het plangebied zal worden vergraven voor de nieuwbouwplannen. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.¹ Het veldwerk is uitgevoerd op 14 mei 2009 door drs. M. Stiekema van Econsultancy onder leiding van drs. A.J. Wullink van ARC bv. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Onderzoeksgeschiedenis

In mei 2009 is een bureau-onderzoek verricht door Econsultancy.³ Het archeologisch verwachtingsmodel uit het bureau-onderzoek vormt het uitgangspunt voor dit inventariserend veldonderzoek en is hieronder weergegeven.

Op grond van de verzamelde archeologische en aardwetenschappelijke informatie is de volgende gespecificeerde verwachting opgesteld:

Uit de landschappelijke ligging, op de oostelijke flank van een uitgestrekt dekzand-ruggencomplex blijkt dat het plangebied vanaf het Paleolithicum gunstig is geweest voor jagers-verzamelaars en vanaf het Neolithicum voor landbouwers.

In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden. De kans op het voorkomen van de resten is hoog. De archeologische resten komen voor onder het esdek en in de top van de oorspronkelijke dekzandafzettingen. De vondstenlaag is opgenomen onderin het esdek; hier wordt ook wel van 'cultuurlaag' gesproken: een doorwerkte oude bodem tussen het esdek en de ongeroerde ondergrond met kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, vuursteen en houtskool. Archeologische sporen (uitgezonderd diepe paalsporen en waterputten) zullen zich bevinden tot ongeveer 25 cm in de top van de (intacte) dekzandafzettingen. Organische resten en bot zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Het complextype en de omvang kunnen niet nader worden gespecificeerd door de beperkte gegevens.

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

³Stiekema, M., 2009: *Archeologisch bureauonderzoek Niesakkerweg 3 te Nederweert in de gemeente Nederweert*, Econsultancy Rapport 09011049 (conceptversie).

Vanwege de voormalige aanwezigheid van schuren dan wel stallen en een verharde weg is het mogelijk dat het bodemprofiel in een (groot) deel van het plangebied tot in de dekzandafzettingen vergraven is. In dat geval zal de kans op het voorkomen van archeologische resten in dit deel van het plangebied laag zijn.

1.3 Doel van het inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.4 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Hiertoe zijn met behulp van een edelmanboor met een diameter van 10 cm op het onderzoeksterrein zes boringen geplaatst tot maximaal 400 cm –mv. De locatie van de boringen is ingemeten met behulp van meetlinten. De hoogte van het maaiveld is bepaald aan de hand van de topografische kaart 1:25.000. Het zuidwestelijke terreindeel is circa 50 cm lager gelegen dan het noordoostelijke. De boringen zijn, rekening houdend met de aanwezige bebouwing en de toekomstige nieuwbouw, verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode (ASB).

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 2. De resultaten van het verkennend booronderzoek zijn opgenomen in bijlage 1. In alle boringen werden matig fijne zanden, en in boring 1 en 5 ook zwak zandige leem, aangetroffen. Bij alle boringen was het bodemprofiel verstoord, variërend in diepte van 60 cm –mv bij boring 2 tot 120 cm –mv bij boring 3. De verstoorde bodemlagen (A/C-horizont) kenmerken zich voornamelijk door kleurafwijkingen en -vlekken. De aanwezigheid van het oorspronkelijke esdek was nog wel te herkennen in de verstoorde bovengrond. Bij boring 2 is onder een verstoord, recent opgebracht zanddek een intact podzol-profiel aangetroffen. Het opgeboorde sediment van deze boring is dan ook gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 4 mm, waarna het residu is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten.

Hieronder is tot maximaal 400 cm –mv het oorspronkelijke moedermateriaal, de C-horizont, aangetroffen. Deze afzettingen onderscheiden zich door een betere sortering en de meer effen, geel tot geeloranje kleur. In boring 1 en 5 zijn er zwak zandige leemafzettingen in het profiel aangetroffen

De matig fijne zanden in de ondergrond zijn eolisch afgezette dekzanden (Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden). De leemafzettingen zijn vermoedelijk ontstaan door verspoeling van dekzandafzettingen aan de rand van de degzandrug. Uit de boringen blijkt dat het bodemprofiel in het plangebied tot wisselende diepte is verstoord, vermoedelijk door de voormalige aanwezigheid van schuren, stallen en een verharde weg en de aanleg van de huidige paardrijbak in het plangebied. De verstoring is in ieder geval dieper dan op grond van historisch landgebruik verwacht zou mogen worden (maximaal 40 cm).

In de boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

3 Samenvatting en conclusie

Volgens het bureauonderzoek door Econsultancy ligt de locatie op de oostelijke flank van een uitgestrekt dekzandruggencomplex. Op basis van deze landschappelijke ligging blijkt dat het plangebied vanaf het Laat-Paleolithicum gunstig is geweest voor jagers/verzamelaars en vanaf het Neolithicum voor landbouwers.

De kans op het voorkomen van de resten is hoog. De archeologische resten worden bij dit landschapstype verwacht onder het esdek en in de top van de oorspronkelijke dekzandafzettingen. De vondstenlaag is opgenomen onderin het esdek; hier wordt ook wel van 'cultuurlaag' gesproken: een doorwerkte oude bodem tussen het esdek en de ongeroerde ondergrond met kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, vuursteen en houtskool. Archeologische sporen (uitgezonderd diepe paalsporen en waterputten) zullen zich bevinden tot ongeveer 25 cm in de top van de dekzandafzettingen. Organische resten en bot zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Het complextype en de omvang kunnen niet nader worden gespecificeerd door de beperkte gegevens. Vanwege de voormalige aanwezigheid van schuren dan wel stallen en een verharde weg is het mogelijk dat het bodemprofiel in een (groot) deel van het plangebied tot in de dekzandafzettingen vergraven is. In dat geval zal de kans op het voorkomen van archeologische resten in dit deel van het plangebied laag zijn.

Het verkennend inventariserend booronderzoek heeft aangetoond dat de locatie inderdaad op een hoge enkeerdgrond is gelegen. De bodem is bij graafwerkzaamheden, verboudelijk bij de bouw van de huidige opstallen verstoord tot in de C-horizont, tot een diepte van 60 à 120 cm –mv. In boring 2 is onder een verstoorde toplaag een restant van een podzolbodemaangetroffen. De kans dat er op de onderzoekslocatie nog een vondstlaag aanwezig is, is erg klein. Het is echter wel mogelijk dat er nog diepe grondsporen aanwezig zijn.

4 Aanbeveling

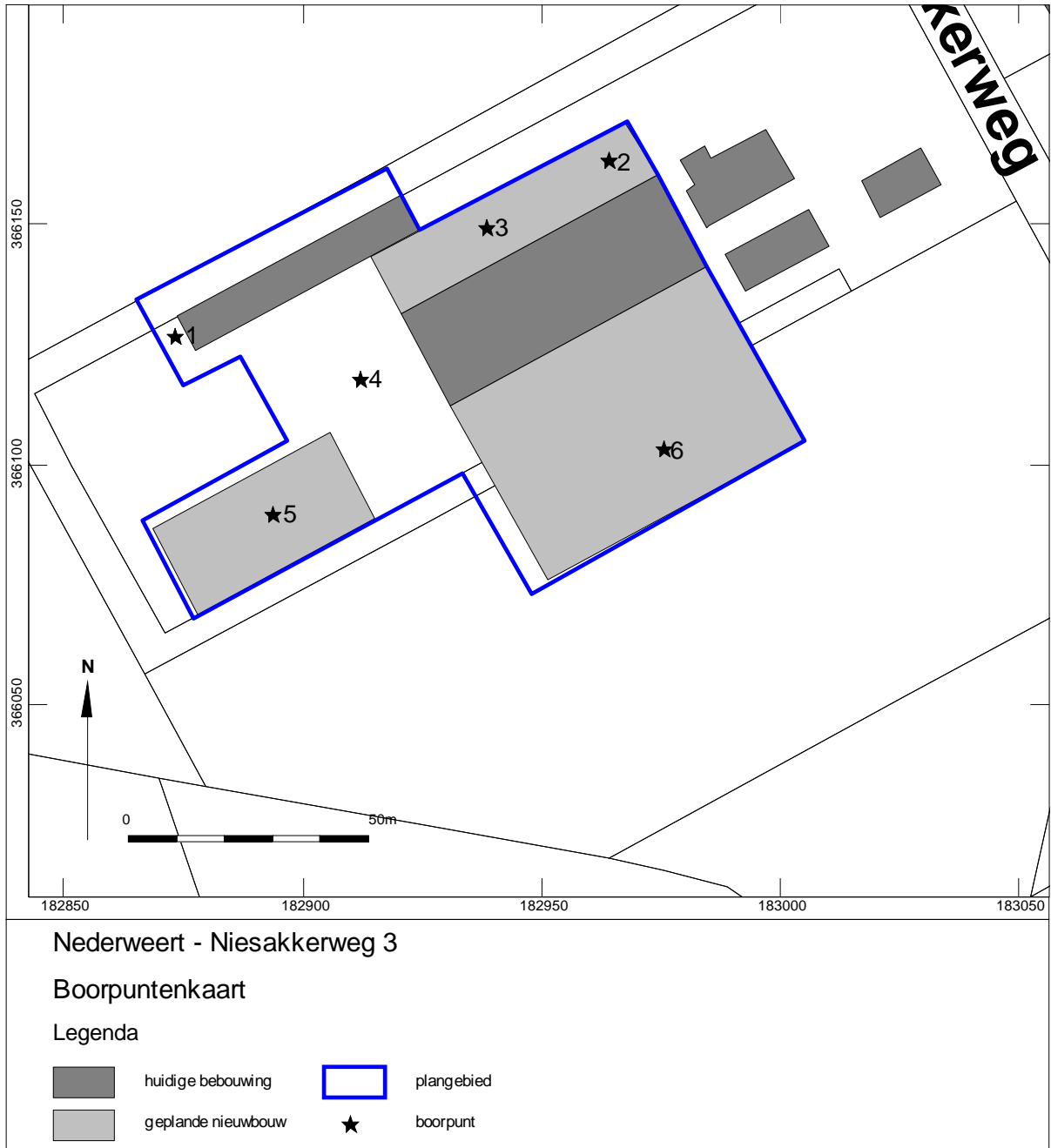
Omdat er een mogelijkheid bestaat dat er onder het vergraven esdek diepere grondsporen aanwezig zijn, wordt de aanbeveling gedaan een vervolgonderzoek uit te voeren door middel van proefsleuven, indien er bij de bouwplannen bodemingrepen dieper dan 40 cm beneden het huidige maaiveld zijn gepland. Hiervoor dient een programma van eisen (PvE) te worden opgesteld dat door het bevoegd gezag, de gemeente Nederweert, moet worden goedgekeurd. Het is aan het bevoegd gezag om te bepalen of en in welke vorm vervolgonderzoek dient plaats te vinden.

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

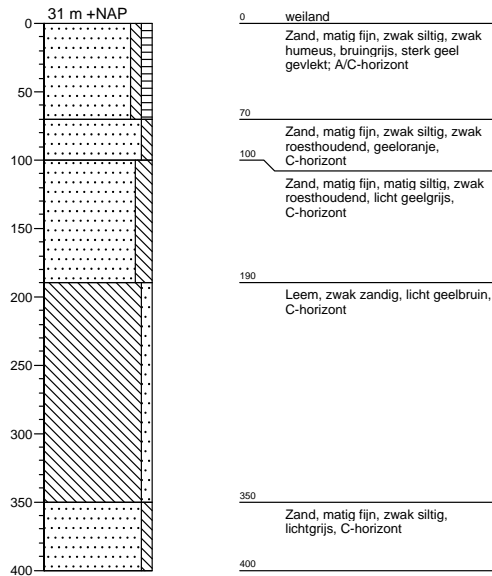
Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

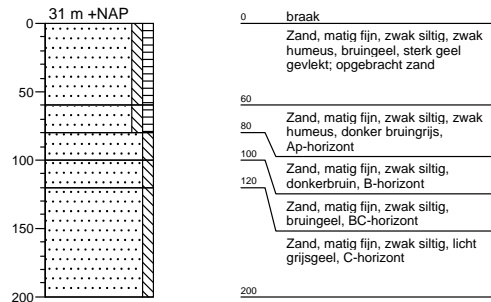
Afbeelding 2. Boorpuntenkaart. Door: M. Stiekema.

Bijlage 1 Boorprofielen

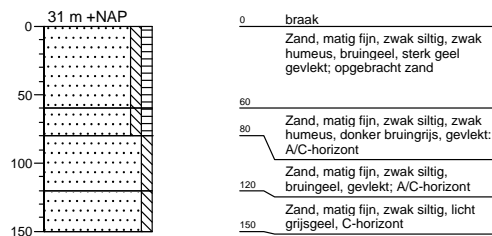
Boring: 1

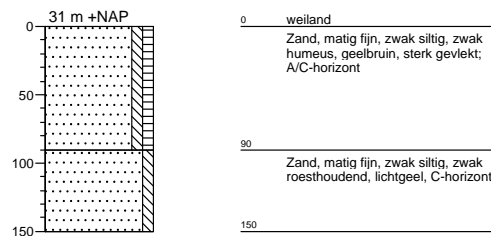
Boring: 2

Boring: 3

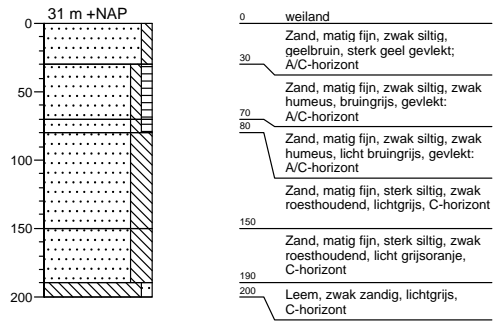

Boring: 4

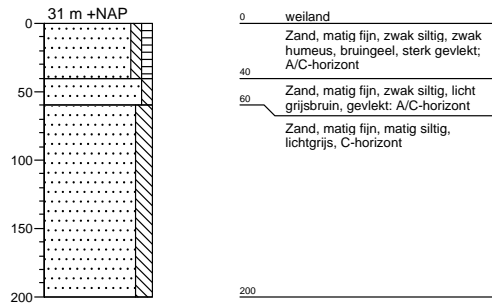

Bijlage 1 Boorprofielen

Boring: 5

Boring: 6

Legenda (conform NEN 5104)

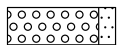
grind

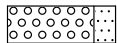
Grind, siltig

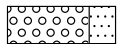
Grind, zwak zandig

Grind, matig zandig

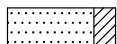

Grind, sterk zandig

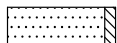

Grind, uiterst zandig

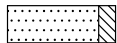
zand

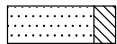
Zand, kleiig

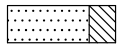
Zand, zwak siltig

Zand, matig siltig

Zand, sterk siltig

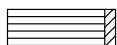

Zand, uiterst siltig

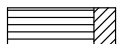
veen

Veen, mineraalarm

Veen, zwak kleiig

Veen, sterk kleiig

Veen, zwak zandig

Veen, sterk zandig

klei

Klei, zwak siltig

Klei, matig siltig

Klei, sterk siltig

Klei, uiterst siltig

Klei, zwak zandig

Klei, matig zandig

Klei, sterk zandig

leem

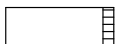

Leem, zwak zandig

Leem, sterk zandig

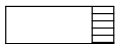
overige toevoegingen

zwak humeus

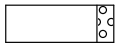
matig humeus

sterk humeus

zwak grindig

matig grindig

sterk grindig

geur

- geen geur
- ◐ zwakke geur
- ◑ matige geur
- ◒ sterke geur
- ◓ uiterste geur

olie

- geen olie-water reactie
- ◻ zwakke olie-water reactie
- ◼ matige olie-water reactie
- ◽ sterke olie-water reactie
- ◾ uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

- ◌ >0
- ◌ >1
- ◌ >10
- ◌ >100
- ◌ >1000
- ◌ >10000

monsters

- ◌ geroerd monster
- ◌ ongeroerd monster

overig

- ▲ bijzonder bestanddeel
- ◀ Gemiddeld hoogste grondwaterstand
- ≡ grondwaterstand
- ◆ Gemiddeld laagste grondwaterstand

- ◌ slib
- ◌ water

Bijlage 2. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.